

Forfatter: Møller, Poul Martin

Titel: Skrifter i Udvalg

Citation: Møller, Poul Martin: "Skrifter i Udvalg", i Møller, Poul Martin: *Skrifter i Udvalg*, udg. af HANS BRIX ; SOPH. MICHAËLIS ; CARL S. PETERSEN ; POUL TUXEN , 1930, s. 408.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-moeller02val-shoot-idm140573401305792/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Skrifter i Udvalg

- 25 *Ogsaa du, min Søn Thomas*, spøgende Hentydning til Cæsars (efter Sagnet) sidste Ord til Brutus. Om Bondens Kærlighed til sine smaa Børn, iagttaget i Holbergs Jeppe, fortæller Junge a. S. 248. — *Paa et Skib* minder om Affattelsesstedet.
- 26 *At feje sammen paa Skorstenen* for at »forvare Ilden« til næste Morgen (se Ingvorsens Gammelt sjæll. Bondeliv 58). — *Fribytte af Skader* paa Æg og Kyllinger omtales i Beyers Bringstrup og Sigersted Sogne. — *Den saakaldte Kystmilits* oprettedes ved Landeværnets Opløsning 1808 til Hjælp ved Kystbatteriernes Bemanding. Den var uvæbnet, men Regeringen lovede at drage Omsorg for, at den skulde blive bevæbnet med Spyd. Den var indkaldt 1812. — *Sværdet Tyrving* siges i Hervørs Saga 2. Kapitel at blive Mands Bane, hver Gang det drages.
- 27 *At Hanen ikke kunde staa paa helt* saaledes *Hs.* (d. e. Kladden), ikke helt tydeligt, med *ikke* som Rettelse for *hverken*; *Udg.* (efter Chr. Winthers Afskrift): at Hanen ikke kunde staa paa halvt; *Udv. Skr.*: hverken kunde staa paa helt eller halvt.

OPTEGNELSER PAA KINAREJSEN.

Da Poul Møller gik om Bord paa Kinafareren »Christianshavn« d. 29. Oktober 1819, var det hans Hensigt at holde en regelmæssig Dagbog over Rejsens Hændelser. Han maa imidlertid hurtig være kommen til den Overbevisning, at »Livets Nydelser tabe ved at registreres«. Som det ses af hans Manuskript, opgav han snart denne Plan og indskrænkede sig til efter Lyst og Lejlighed, i Flugt med eller dog kun kort Tid efter Oplevelsen, at nedskrive de Brudstykker af sin Rejses Historie, som han ønskede at fastholde for sin Erindring, eller som det morede ham at behandle i kunstnerisk Form. Disse i første Udgave optagne »Optegnelser fra Rejsen til Kina« foreligger i Kladdemanuskript paa en Række ufuldstændigt numererede Ark og Halvark i en Form, hvori Forfatteren sikkert aldrig vilde have udgivet dem. Derimod kan man af en Tilføjelse i Manuskriptet slutte, at han tænkte senere at omarbejde sit paa Stedet skrevne Udkast. En klassisk Rejsebeskrivelse, hedder det i en

Aforisme fra hans senere Aar (S. 355), »kan ej forfattes under selve Rejsen. Den rejsendes Kommentar afgiver blot den prosaiske Sandhed; men i Erindringen kommer Erfaringens bedste Momenter til Live, nemlig de, der levedes ubevidst. Det tilfældige Stof falder af, og et poetisk Billede, en episk Efterklang af Virkeligheden, kan nu frembringes«. Optegnelserne er ikke ført længere end til Ankomsten til Manila, maaske afbrudte ved den netop da begyndte poetiske Produktion. Snarere er dog vel den hele Plan om Udgivelsen af en formelig Beskrivelse af den kinesiske Rejse allerede paa dette Tidspunkt opgiven. Poul Møller ønskede ikke at regnes til de Folk, der »rejse for at gøre Rejsebeskrivelse«. I sin sidste Levetid havde han en Plan til en Fortælling om en Rejse til Kap, hvorefter Begyndelsen fandtes mellem hans Papirer (P. M. II, 216). Det er den i den nævnte Aforisme omtalte »episke Efterklang« af hans Rejsebog.

Som Optegnelserne nu foreligger fra Forfatterens Haand, indeholder de imellem en Del Notater om en eller anden Rejsemærkværdighed nogle fuldt udførte Billeder, skrevne med Poul Møllers allerbedste Pen, f. Eks. Skildringen af Søsygen i Kattégat og af den kapske Families Aftenpromenade, i hvilke man med et Udtryk af Digteren selv, kan glæde sig over »at se paa en Gang den afspejlede Genstand og Spejlets Klarhed«. For ret tydeligt at fremhæve disse Billeder, der allerede i Udkastet har opnaaet den Form, som Poul Møller vilde have søgt at give sine Skitser, hvis han selv skulde have gjort dem færdige til Trykken, er der i nærværende Udgave bortskaaet noget mere af det tilfældige Stof end i de tidligere.

- 32 *Opløpere*, hollandsk *Oploopers*, *Opløbere*, er Navnet paa de unge Matroser, hvis Bestilling er at gaa til Vejrs — *Pumpesoten*, rettere: *Pumpesoddet* (af Sod: Afkog, *Vædske*). Saaledes kaldtes Vandsamlingen omkring Pumperne i det underste afdelte Rum af Skibet. — *Liberede til Adrastea* o. s. v. »ofrede de nyde Fødevarer til Gengældelsens Gudinde«. Det spøgende Udtryk er naturligvis ikke af antik Oprindelse. — *Skralter*, *Hs.*, dog utydeligt, og *Udv. Skr.*; *Udg. Skodder*. Maaske: *Skalker*, d. e. skalkede

- Luger. Dette virkede paa Mandskabet, *Udg.*; i *Hs.* er virkede overstreget og rask tilskrevet over Linien; *Udv. Skr.* raskede. — I Ulysses v. Ithacia I, 6 siges Holophernes, Greven af Bethulien, at være »7 Alne lang«, hvilket Chilian (II, 5) forbedrer til »7 Alen og en Qvart«.
- 33 *Han som sin Principal fik ondt* o. s. v., Peder Paars I, I. —
- 34 *Stenløve*, Løvebjærg, se S. 36. — *Lynkeus*, Manden med Losseøjne, en af Deltagerne i Argonautertoget.
- 35 *Sporede smaaligt om* udspejdede omhyggeligt og Stykke for Stykke. — *Den dovne ætiopiske Luft* under Linjen ud for Afrikas Vestkyst paa *oceanus Aethiopicus* (Plinius).
- 36 *Doktoren* er den spøgefulde Skibslæge Riber, hvis Indfald morede Poul Møller meget. — *Det frugtløse Hav* et homerisk Udtryk *ἀόνητος ἀρπύγερος*, der oversattes som »det frugtløse Hav« i Modsætning til »den frugtrige Jord«.
- 37 *Ikariiske Oder* smlgn. Horats Ode IV, 2. Men Forfatteren tænker her paa Baggesens Ode paa Toppen af St. Gothard.
- 38 *De homeriske Nymfer* Odysseen 13, 96 ff.
- 39 *Buksemanden* smlgn. I, 408. — *Gressu impari* i ujævnt Trit.
- 41 *Rupie* er Navnet paa en ostindisk Guld- og (som her) Sølvmønt.
- 42 *Lusier*, *Mangostan* etc. *Udv. Skr.*; *Hs.* utydeligt: *Leisier*, *Mangus Tangus* etc. Om det første Ord, der udelades i *Udg.*, kan intet oplyses; de følgende synes fremkommet ved en Sammenblanding (smlgn. Anm. t. S. 6 og 11) af Navnene paa to af de hyppigst faldte javanske Frugter, den agurkeformede Mango (*Mangifera indica* L.), der omtales S. 53 nederst, og den æbleform. Mangostan (*Garcinia mangostana* L.).
- 43 *Schalom* Fred.
- 44 *Et Stykke Betel*. Betelpeberens Blade tygges sammen med Frø og umodne Bær af Arekapalmen.
- 45 *Den var sort* o. s. v. Den saaledes beskrevne Frugt kaldes paa Java Beo (*Eulabes religiosa* L.).
- 46 *Hr. Beusche*, en Hollænder, der fulgte Skibet fra Kap som Passager tillige med sin Familie.
- 47 *Amboinesere*, fra Amboina, en af Molukkerne.
- 48 *Brug af Mercurius*, Kviksølv, mod Syfilis.
- 49 *Venus diu internissa*. Med disse Ord, som Poul Møller

- uden at ænse Fortsættelsen (*rursus bella moves*) opfatter som »den længe afbrudte Kærlighed«, begynder Horatses Ode IV, 1. — *En Indskrift*. Denne Gravskrift har Poul Møller mellem sine under Rejsen henkastede Strøtanker versificeret saaledes: »Sydvest for dette Træ en britisk Mand / sit Liv forliste paa det salte Vand. / Flink gjorde han i Livets Sø Bestik, / her slap han Anker og til Himlen gik«. — *Menscheneeder-Eiland* er en Ø, *Cæsar*, en Klippe i Sundastrædet.
- 50 *Onrust* er en Ø nær ved Batavia. — *Ejlænderne*. Poul Møller antager med Urette (i en Anmærkning i sin Homers oversættelse) Ejland for at være et indfødt dansk Ord.
- 51 *Fætter Jas* eller *Kaptajn Jas*. Denne lokale Variant af den flyvende Hollænder lever endnu i Hollandsk Indien i Talemaaden »naar Kapitein Jas gaan« d. e. d. — *Corregidor* Ø i Indløbet til Manilabugten.
- 54 *Ulkegade* er den nuværende Holmensgade. — *Biersmat* kaldtes om Bord den Matros, der havde Tilsyn med de vaade Varer.
- 55 *Mater amata, infemerata* »Gudsmoder du kære, du rene og skære«, er ligesom Remsen S. 59, L. 1 Brudstykker af et *Ave Maria*.
- 57 *Samuels Moder Hanna*, som »taled i sit Hjærte, hendes Læber rørte sig blot, men hendes Røst høertes ikke« (1. Sam. 1, 12).
- 58 *Aborigines* kaldes paa Latin et Lands oprindelige Beboere.
- 60 *Endelig og endelig*. Gentagelsen udtrykker en Gradation ligesom *mere og mere* o. lign. Smilgn. *lidt efter lidt, langt om længe*. — *Butellia vinum in mustram* skal betyder en Flaske Vin som Prøve (spansk: en muestra).

SMAASTYKKER.

- 63 *Forsøg til Himmelbrev i Grundtvigs Stil*. Himmelbreve er gudelige Betragtninger og Formaninger i Form af Breve, som fingeredes, stundom ogsaa troedes at være nedfaldne fra Himmelen. Saadanne Breve, oftest oversatte fra Tysk, udgaves i tidligere Tider jævnlig af Boghandlerne i et stadseligt Udstyr, trykte paa Folioark, omgivne af en kobberstykke Ramme. Holberg omtaler